

SPOLEČNÝ ZLOČINNÝ PODNIK (JOINT CRIMINAL ENTERPRISE)

- jedná se o jednu z forem odpovědnosti za zločiny podle mezinárodního práva
- společně s odpovědností nadřízeného je reakcí na kolektivní charakter zločinů podle mezinárodního práva, směřuje k potrestání osob (vysokých státních představitelů), které hrají ve společném zločinném podniku zásadní roli, a to i přesto, že zločiny podle mezinárodního práva samy nepáchají
- institut odvozen z čl. 7 odst. 1 Statutu ICTY (odpovědnost osoby, která plánovala, podněcovala, nařídila, **spáchala** nebo jinak pomohla plánovat, připravit nebo vykonat zločiny uvedené v čl. 2-5 Statutu ICTY), v případě **Tadič** Odvolací senát založil odpovědnost obviněného ze spáchání, tj. jedná se o přímou formu odpovědnosti, nikoliv pouhé účastenství (např. pomoc)¹
- Odvolací senát (*Prosecutor v. Tadič*, IT-94-1-A, Judgment, 15 July 1999) založil trestní odpovědnost obviněného na základě „společného záměru“ (*common purpose liability*)
 - argumentace předmětem a účelem Statutu ICTY spočívajícím v rozšíření pravomoci Tribunálu na všechny osoby odpovědné za závažná porušení mezinárodního humanitárního práva
 - zdůraznění povahy zločinů podle mezinárodního práva, které jsou často páchany skupinou pachatelů, z nichž jenom někteří fyzicky naplňují znaky skutkové podstaty zločinu
 - dle Tribunálu ze Statutu vyplývá rovněž odpovědnost ostatních členů skupiny, kteří vystupují jako spolupachatelé

DEFINIČNÍ ZNAKY

OBJEKTIVÍ STRÁNKA

- a) pluralita osob (nemusí se jednat o organizovanou skupinu)
- b) existence společného plánu, projektu či záměru směřujícího ke spáchání zločinu podle mezinárodního práva (nemusí být explicitní a předem formulovaný)
- c) účast obviněného na společném plánu (nemusí zahrnovat spáchání zločinu podle mezinárodního práva, stačí pouhá pomoc nebo přispění k vykonání společného plánu)

MENS REA – SUBJEKTIVNÍ STRÁNKA

- liší se u jednotlivých kategorií společného zločinného plánu

¹ Duško Tadič vstoupil dne 14. června 1992 se skupinou ozbrojených Srbů do malé vesnice Jaskici. Tato skupina postupovala od domu k domu a separovala muže od žen a dětí. Ženám a dětem bylo nařizováno vrátit se zpět do domů, avšak pět mužů bylo odvedeno za vesnici, kde byli později svými rodinami nalezeni mrtví. Srovnej VÁLEK, Petr. *Klíčová rozhodnutí mezinárodních trestních tribunálů ve světle mezinárodního práva*. Praha, C. H. Beck, 2009, s. 47. Zásadní otázkou bylo, zda může být D. Tadič odpovědný za protiprávní jednání, jehož se prokazatelně osobně nedopustil.

- a) **základní** (JCE I) – všichni zúčastnění sdílí úmysl (*shared intent*) spáchat zločin podle mezinárodního práva (případy *Stakič*, *Krajišnik* – oba rovněž JCE III, *Simba*²)
- b) **systémová** (JCE II) – spjata se systémem, v rámci kterého dochází k masovému páchání zločinů podle mezinárodního práva (koncentrační tábory, zajatecké tábory), ze subjektivního hlediska se vyžaduje, aby obviněný věděl o podstatě fungování systému a úmyslně jej vlastním jednáním podporoval, tj. nevyžaduje se úmysl vůči konkrétnímu zločinu podle mezinárodního práva (případy *Krnojelac*, *Kvočka*)
- c) **rozšířená** (JCE III) – zahrnuje zločiny, které nebyly součástí původního zločinného plánu, ze subjektivního hlediska se vyžaduje pouze předvídatelnost spáchání určitého zločinu podle mezinárodního práva jedním ze členů skupiny a dobrovolné podstoupení takového rizika obviněným (případ *Tadič*)

CHARAKTER ÚČASTI OBVINĚNÉHO

- příspěvek obviněného k naplnění společného zločinného plánu nemusí spočívat ve spáchání zločinu podle mezinárodního práva, rovněž se nemusí jednat o jednání, které je pro daný zločin zcela nezbytné (*sine qua non*), jak uvedl Odvolací senát v kauze *Tadič*, zatímco jednání osoby pomáhající ke spáchání zločinu podle mezinárodního práva „musí mít z hlediska spáchání zločinu zásadní význam“, potřebné přispění účastníka společného zločinného podniku je méně striktní a je definováno jako „jednání, které určitým způsobem směřuje k podpoře daného společného plánu nebo záměru.“ (§ 229)³
- v případě *Kvočka* Odvolací senát odmítl názor nižší instance, dle kterého koncept společného zločinného podniku vyžaduje z hlediska účasti konkrétního obviněného podstatné přispění (*substantial contribution*) (§ 97)
- v případě *Brdanin* Odvolací senát zdůraznil, že přes výše uvedené musí být jednání obviněného z hlediska spáchání zločinu podle mezinárodního práva alespoň významné (*significant*) (§430)
- účast obviněného může mít omisivní charakter

SPÁCHÁNÍ ZLOČINU OSOBOU STOJÍCÍ MIMO ZLOČINNÝ PODNIK

- dle judikatury ICTY hlavní zločin nemusí být spáchán členem společného zločinného podniku, který by sdílel společný cíl, ale rovněž osobou stojící zcela mimo skupinu – každý z členů společného zločinného podniku je přesto odpovědný, jestliže použití externisty bylo součástí společného plánu (*Brdanin*, Odvolací senát, § 413)

² *Prosecutor v. Simba*, ICTR-01-76-T, Judgment, 13 December 2005. Jedná se o rozsudek ICTR, který konstatoval odpovědnost za genocidu ve formě společného zločinného podniku první kategorie.

³ The aider and abettor carries out acts specifically directed to assist, encourage or lend moral support to the perpetration of a certain specific crime (murder, extermination, rape, torture, wanton destruction of civilian property, etc.), and this support has a substantive effect upon the perpetration of the crime. By contrast, in the case of acting in pursuance of a common purpose or design, it is sufficient for the participant to perform acts that in some way are directed to the furthering of the common plan or purpose.

MEZINÁRODNÍ TRESTNÍ SOUD

Relevantní ustanovení Statutu Mezinárodního trestního soudu:

Čl. 25 Individuální trestní odpovědnost

1. Soud má podle tohoto Statutu jurisdikci vůči fyzickým osobám.
2. Pachatel zločinu spadajícího do jurisdikce Soudu má individuální odpovědnost a může mu být uložen trest podle tohoto Statutu.
3. V souladu s tímto Statutem je osoba trestně odpovědná a může jí být uložen trest za zločin spadající do jurisdikce Soudu, pokud tato osoba:
 - a) spáchala takový zločin samostatně, společně s jinou osobou nebo prostřednictvím jiné osoby, bez ohledu na trestní odpovědnost této jiné osoby
 - b) nařídila spáchání takového zločinu, navedla či podněcovala jiného ke spáchání zločinu, který byl skutečně dokonán nebo došlo k jeho pokusu
 - c) s cílem usnadnit spáchání takového zločinu se dopustila napomáhání či nadřezování nebo jinak pomáhala při jeho spáchání či pokusu, včetně poskytnutí prostředků pro jeho spáchání
 - d) jinak přispěla ke spáchání zločinu nebo jeho pokusu skupinou osob jednajících se společným záměrem. Přispění musí být úmyslné a musí:
 - (i) směřovat k podpoře trestné činnosti nebo zločinného záměru skupiny, pokud tato činnost či záměr zahrnuje spáchání zločinu spadajícího do jurisdikce Soudu; nebo
 - (ii) být provedeno s vědomím, že skupina má v úmyslu spáchat takový zločin⁴

Rozhodnutí Přípravného senátu v případě **Lubanga Dyilo** (potvrzení obvinění)

- čl. 25 odst. 3 písm. a) odkazuje na koncepci tzv. společné kontroly, která byla použita Soudním senátem ICTY v kauze *Stakič* (následně odmítnuto Odvolacím senátem) – společná kontrola vyžaduje podstatné přispění, je to užší termín než společný zločinný podnik, u všech členů skupiny se vyžaduje úmysl dopustit se zločinu
- čl. 25 odst. 3 písm. d) odkazuje na formu účastenství na zločinu podle mezinárodního práva, nikoliv na spolupachatelství, které je zařazeno v čl. 25 odst. 3 písm. a), jedná se o subsidiární formu odpovědnosti, přispění nemusí být podstatné (např. postačí pouze financování), nemusí zde být úmysl spáchat zločin, vyžaduje se pouze úmyslné přispění

KRITIKA KONCEPTU SPOLEČNÉHO ZLOČINNÉHO PODNIKU

- zvláště u JCE III, možnost založit odpovědnost i bez existence zvláštního úmyslu (*dolus specialis*), typicky např. u genocidy – srovnej případy *Brdanin* (Odvolací senát, rozhodnutí z 19. března 2004, §5), *Rwamakuba* (Odvolací senát, rozhodnutí z 22. října 2004, §6) – kritika odmítnuta v případě *Stakič* (rozsudek Odvolacího senátu, §§58 a n.)

⁴ Jedná se o skupinu alespoň tří osob.

- zvláště u JCE III kritizováno pojmání jako samostatné formy spáchání zločinu podle mezinárodního práva, nikoliv pouhého účastenství na zločinu (zásada individuální trestní odpovědnosti)
- otázka legality v obecném mezinárodním právu